

ÇOCUKLARDA HABİLİTASYON

Baş Editör

Prof. Dr. Mintaze Kerem Günel

Editörler

Prof. Dr. Esra Akı

Prof. Dr. Hülya Gökmen Özel

Prof. Dr. Öznur Tunca Yılmaz

Prof. Dr. Esra Yücel

Dr. Öğr. Üyesi Ayşen Köse

Dr. Öğr. Gör. Semra Şahin

Hipokrat
Yayıncılık

© 2021 Çocuklarda Habilitasyon
ISBN: 978-625-7399-17-3

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir. Bu kitap; Hacettepe Üniversitesi Çocuklarda Habilitasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇUHA) eseridir.

Baş Editör

Prof. Dr. Mintaze Kerem Günel

Editörler

Prof. Dr. Esra Akı

Prof. Dr. Hülya Gökmen Özel

Prof. Dr. Öznur Tunca Yılmaz

Prof. Dr. Esra Yücel

Dr. Öğr. Üyesi Ayşen Köse

Dr. Öğr. Gör. Semra Şahin

Kapak Tasarım

Hakan Günel

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.
1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Çocuklar bugünün yarını, yarının umududur.

Çocuklar için 21.yüzyılda üç temel kavram çok önem kazanmıştır. Çocuklar yetişkinlerden farklıdır ya da çocuklar özel bir biyolojik kategoride düşünülmelidir, çocukların yetişkinliğe hazırlanması gerekir ve çocukların yetiştirilmesi yetişkinlerin sorumluluğudur. Çocukların erişkinlere göre farklı ve özel olmasını hatırlatan bir söz olan “Çocuklar büyüklerin minyatürü değildir” sözü, çocuklarda *habilitasyon* uygulamalarında, her uygulamanın, çocuğun gelişmesini devam ettirme ve *en önemlisi de “büyüme ve olgunlaşma”* sürecinde olan dinamizminin uygun yapılandırılması gerekliliğini anlatmaktadır.

Pediyatrik *habilitasyon* kavramı günümüzde çocuğun fizyolojik, anatomik ve çevresel ve kültürel farklılıklar içerisinde, fonksiyonel, psikososyal ve günlük yaşamda bağımsızlığa ulaştırılması, sosyal katılımının akranlarına uygun sağlanması olarak tanımlanabilir.

Ekip çalışması bir grup profesyonelin ortak bir hedef için organize bir şekilde, birbirleriyle etkileşim içinde çalışması şeklinde tanımlanmaktadır. *Habilitasyon* uygulamaları ekibinde, uzmanlar çocuğun ve ailenin gereksinmelerine göre değişik disiplinlerden oluşmaktadır ve hiç değişmeyen ekip üyeleri ise çocuğun ailesi ve tam merkezde yer alan çocuklardır.

Çocukluk dönemi; tüm çocuklar için, deneyim öğrendiği ve yaşı ile uyumlu günlük yaşam aktivitelerine katılım yolu ile sosyal katılım becerilerinin geliştiği ve toplumun bir parçası olduklarını öğrendikleri önemli bir fırsat dönemidir. Bu nedenle, herhangi bir yapı ve fonksiyon bozukluğu ile aktivite ve katılım kısıtlılığı gösteren çocukların; en üst seviyede performans becerilerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olabilecek multidisipliner/interdisipliner / transdisipliner *habilitasyon* müdahalelerine en erken dönemde ulaşabilmelerinin, çocukların toplumsal katılım becerilerinin geliştirilebilmesi için çok önemli olduğu bilinmektedir.

Sağlık ve sosyal bilimleri alanında farklı disiplinlerdeki bilgilerin harmanlanması ile sorunun ya da konunun daha derinlemesine, çok boyutlu ve bütüncül yaklaşımla belirlenmesini sağlamak ve daha etkili çözümler bulunmasını desteklemektedir. Bu durumun her bilim dalında olduğu gibi sağlık ve sosyal bilimler alanında da di-

siplinlerin yarattığı bilgi, deneyim ve uygulamaların paylaşımı ile gerçekleştiği bilinmektedir. Özellikle erken çocukluk dönemi ile çalışan profesyonellerin teşhis, tanıma, müdahale, eğitimi içeren uygulamaların koordinasyonu tüm dünyada bir model ile uygulanmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Çocuklarda Habilitasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇUHA) çok disiplinli ekip yaklaşımı ile faaliyet gösteren bir araştırma merkezidir. Bu merkezde; çocuklarda ortaya çıkan günlük yaşamı, eğitimlerini ve hayata katılımı olumsuz etkileyen sorunların erken dönemde belirlenmesi, önlenmesi ve sorunların azaltılması yönünde çalışmalar yapılması, çoklu engelle sahip olan çocukların etkin ve kaliteli interdisipliner yaklaşım ile yürütülen *habilitasyon* hizmetlerinden faydalanmasının sağlanması, sadece çocukların değil aynı zamanda ailelerinin yaşam kalitesini arttırmaya yönelik araştırma, geliştirme ve uygulama çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir. Merkezin, bebeklerde ve çocuklarda kısıtlayıcı ve engel oluşturuvcu durumlar oluşmadan, sorunların önceden belirlenmesi, aile temelli müdahale programlarının hazırlanması, erken dönemde gelişimsel problemlerin tespit edilerek ortaya çıkabilecek günlük yaşamı ve bağımsızlığı zorlayan sorunları en aza indirmek, üniversitenin ilgili bölüm ve anabilim dalları ile diğer üniversitelerin ilgili birimleri ve uluslararası işbirlikleri ile *habilitasyon* alanında bilimsel araştırma, geliştirme ve uygulama çalışmaları ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak hedefleridir. Çoklu disiplinli profesyonel ve alanında uzman yaklaşım ile çocuk ve ailelerinin yaşam kalitesi standartlarını arttırmak ve çocukların toplum içinde sağlıklı olarak yaşamlarını sürdürmelerine katkıda bulunmak için çalışmalarını sürdürmektedir.

Çocukta motor, duyuusal ve bilişsel bütünlük gelişimin en önemli parçalarından- dır. Herhangi bir nedenle bu bütünlüğün bozulması değişik seviyelerde “dezavantaj” olarak ortaya çıkabilmekte ve sürekli büyüyüp gelişmekte olan çocuklarda, sağlık durumlarını bozacak her türlü negatif etken, gelişmelerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocukluk çağına ait problemler, en sık, nörogelişimsel, metabolik, genetik ya da ortopedik hastalıklar/sorunlar; çocuğun tipik gelişimini ve hayata katılımını etkileyen fiziksel, bilişsel, görme, işitme, konuşma, duygu-durum, öğrenme yetersizlikleri yanında hiperaktivite ve dikkat eksikliği, otizm spektrum bozuklukları olarak; *habilitasyon* ihtiyacı ile karşımıza çıkmakta, çocuk ve aile için yaşamı güçleştirmektedir. Bu özel gereksinimi olan çocuklar; fiziksel özellikler, bilişsel, duyuusal, hareket, sosyal davranışları ve iletişim becerileri yönünden tipik gelişen bir çocuktan farklı olan, bunun için profesyonel yardım alması gereken “kırılğan” “öncelikli” çocuk olarak tanımlanabilir.

Günümüzde modern *habilasyon* yaklaşımlarını sunmaya çalıştığımız, Hacettepe Üniversitesi Çocuklarda Habilidadasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇUHA) değerli yönetim kurulu, danışma kurulu üyeleri ve bu alanda çalışan araştırmacılar ile kaleme aldığımız bu kitabın, Pediatrik Habilidadasyon alanında yer alan profesyoneller ve uzmanlar için yararlı olmasını, yol gösterici olmasını dileriz. Kitabın yazımında yer alan tüm yazarlarımıza şükranlarımızı sunarız. Merkezimizi www.cuha.hacettepe.edu.tr adresinden takip edebilirsiniz.

Kitap editörleri adına

Prof. Dr. Mintaze Kerem Günel

Hacettepe Üniversitesi

Çocuklarda Habilidadasyon Uygulama ve Araştırma ve Merkezi (ÇUHA) Müdürü

Bu kitabı yeryüzünün en güzelleri, çocuklarımıza ve onların değerli ailelerine armağan ediyoruz.

Katkıda Bulunanlar

ix

Baş Editör

Mintaze Kerem Günel, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara
Hacettepe Üniversitesi Çocuklarda Habilidadasyon Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇUHA) Müdürü

Editörler

Esra Akı, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, Ankara

Hülya Gökmen Özel, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Ankara

Öznur Tunca Yılmaz, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi,
Pediatrik Nöromuskuler Hastalıklar Ünitesi, Ankara

Esra Yücel, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü, Ankara

Ayşen Köse, Dr. Öğr. Üyesi

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara

Semra Şahin, Dr. Öğr. Gör.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

Yazarlar

Ayşe Mete Yeşil, Uzm. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Gelişimsel Pediatri BD, Ankara

Ayşen Köse, Dr. Öğr. Üyesi

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara

Ayşın Noyan Erbaş, Dr. Arş. Gör.

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara

Didem Ardıçlı, Uzm. Dr.

Ankara Şehir Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Çocuk Nöroloji BD, Ankara

Elif Ballıkaya, Arş. Gör.

Çocuk Diş Hekimi, Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Çocuk Diş Hekimliği AD, Ankara

Elif N. Özmert, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Gelişimsel Pediatri BD, Ankara

Esra Acar Şengül, Arş. Gör. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

Esra Akı, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, Ankara

Esra Yücel, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü, Ankara

Fatma Ilgaz, Arş. Gör. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Diyetetik AD, Ankara

Filiz Aslan, Dr. Öğr. Üyesi

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü, Ankara

Göknur Haliloğlu, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Çocuk Nöroloji BD, Ankara

Hilal Burcu Özkan, Öğr. Gör. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü, Ankara

Hilal Keklicek, Doç. Dr.

Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Nörolojik Fizyoterapi ve Rehabilitasyon AD, Edirne

Hilal Özcebe, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Ankara

Kübra Seyhan Bıyık, Dr. Fzt.

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Serebral Palsi ve Pediatrik Rehabilitasyon Ünitesi, Ankara

Merve Dilbaz Gürsoy, Uzm. Arş. Gör.

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara

Meryem Uzamış Tekçiçek, Prof. Dr.

Çocuk Diş Hekimi, Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Çocuk Diş Hekimliği AD, Ankara

Mintaze Kerem Günel, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Serebral Palsi ve Pediatrik Rehabilitasyon Ünitesi, Ankara

Önal İncebay, Uzm. Arş. Gör.

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Ankara

Öznur Tunca Yılmaz, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Pediatrik Nöromuskuler Hastalıklar Ünitesi, Ankara

Sait Uluç, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji AD, Ankara

Semra Şahin, Dr. Öğr. Gör.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara

Tülin Çoban, Arş. Gör. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Ankara

Zeynep Çelik, Uzm. Erg.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü, Ankara

Bölüm 1

Çocuklarda Habilitasyon Kavramı ve ICF-CY Çerçevesi

Mintaze Kerem Günel

Özet.....	1
Giriş.....	1
Erken Habilitasyon Uygulamaları	3
Sağlığın, İşlevselliğin ve Yeti Yitiminin Uluslararası Sınıflaması – ICF	5
ICF'in Amacı ve Kullanım Alanı	6
ICF Alt Bileşenleri	6
Vücut Yapı ve İşlevleri.....	6
Aktivite ve Katılım	7
Çevresel ve Kişisel Etmenler	7
İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması Çocuk ve Genç Versiyonu	7
ICF-CY'nin Amacı	8
ICF-CY'nin Sınıflandırılması	9
1. İşlevler ve Yetiyitimi (Vücut Yapı ve Fonksiyonları-Aktivite-Katılım)	9
2. Bağlamsal Etmenler Çevresel faktörler	9
ICF Çekirdek Setler	9
ICF ve Favori Kelimelerim.....	10
Fonksiyon	11
Aile11	11
Eğlence.....	12
Arkadaşlar ve Arkadaşlıklar	12
Gelecek	12
ICF Çerçevesinde İlişkilerin Değerlendirilmesi, Yönetim ve Habilitasyon Müdahaleleri	13
Bozukluğu Hedefleyen Uygulamalar	14
Aktivite Odaklı Müdahaleler ve Aktif Çocuk.....	14
Katılım Odaklı Terapi	15
Çevresel Modifikasyonlar ve Yardımcı Cihazlar	16
Sonuç	16

Bölüm 2

Nörogelişimsel Hastalıklar: Risk Faktörleri, Erken ve Kesin Tanı İçin Güncel Yaklaşım Prensipleri

Didem Ardıçlı • Gök Nur Haliloğlu

Özet.....	19
Nörogelişimsel Hastalıklar.....	20
Global Gelişme Geriliği (GGG).....	20
Zihinsel Yetersizlik (ZY).....	20
Serebral Palsi (SP).....	21
Nörogelişimsel Hastalıklar İçin Olası Risk Faktörleri ve Etiyoloji.....	21
Nörogelişimsel Hastalıklarda Tanısal Yaklaşım.....	24

Bölüm 3

Gelişimsel Pediatri Gözüyle Habilitasyon

Ayşe Mete Yeşil • Elif N.Özmert

Özet.....	30
Gelişimin Temel Özellikleri.....	30
Gelişimsel Risk Kavramı.....	31
Geliştiren Bakım Bakış Açısı.....	35
Bazı Özel Risk Grupları.....	40
Tarama İzlem Programları.....	42
Sonuç.....	43

Bölüm 4

Habilitasyon Yaklaşımlarında Erken Müdahale Kapsamında Çocuk Gelişimcinin Rolü

Semra Şahin • Esra Acar Şengül

Özet.....	47
Erken Müdahale Nedir?.....	48
Erken Çocukluk Müdahalesi Basamakları.....	50
Müracaat Süreci.....	51
Değerlendirme Süreci.....	51
Tanılama Süreci.....	52
Bilgilendirme/Yönlendirme süreci.....	53
Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (Bahp) ve Hizmet Koordinatörlüğü.....	54
Bahp Gözden Geçirme ve Güncelleme.....	55

Geçiş Süreci.....	56
Türkiye’de Özel Gereksinimli Çocukların Tanınmasına Yönelik Genel Durum	56
Çocuk Gelişimi Uzmanı ve Diğer Alan Uzmanları ile Olan İşbirliği	57
Aileler Sıklıkla Bilgi Almak İstedikleri Problemler Nelerdir?	60
Rutinler	61
Doğal Çevre	62
Oyun.....	62
İletişim.....	63
Sonuç	64

Bölüm 5

Çocuklarda Habilitasyon Uygulamalarında Fizyoterapi Yaklaşımları

Kübra Seyhan Bıyık • Hilal Keklice • Öznur Tunca Yılmaz • Mintaze Kerem Günel

Özet.....	67
Çocuklarda Habilitasyon Uygulamalarında Fizyoterapi Yaklaşımları	68
Fizyoterapide Habilitasyon –Rehabilitasyon Kavramı: Benzerlikler ve Ayrılıklar	68
Habilitasyonda Fizyoterapi ve Fizyoterapistin Rolü	69
Pediyatrik Habilitasyonda Zamanlama: Erken Habilitasyon	71
Çocuğun Temel Gelişim Basamakları: Ne Zaman Neyi Beklemeliyiz?	72
Habilitasyon Perspektifi ile Çocuğun Fiziksel Gelişiminin Desteklenmesi.....	73
Sağlıklı Çocuğun Habilitasyonunda Fizyoterapinin Yeri	77
Habilitasyon Perspektifi ile Hastalıklarda Fizyoterapinin Rolü	81
Fizyoterapide Habilitasyon Sürecine Çocuğun Dahil Edilmesi.....	84
Fizyoterapide Habilitasyon Sürecine Ailenin Dahil Edilmesi	86
Sonuç	89

Bölüm 6

Ergoterapi

Esra Akı • Zeynep Çelik

Giriş.....	93
Ergoterapi Değerlendirmeleri	94
Ergoterapi Programı.....	94
Ergoterapide Aile ve Bakım Verenler.....	95
Ergoterapi Uygulama Alanları	96
Okullarda Ergoterapi Uygulamaları	96
Kliniklerde Ergoterapi Uygulamaları.....	97
Evde Ergoterapi Uygulamaları	98
Yaşam Becerileri Uygulamaları	98

Ergoterapide Kullanılan Yardımcı Araç Gereçler.....	99
Ergoterapide Kullanılan Yöntemler	100
İnce Motor Beceriler.....	100
Çift Taraflı Koordinasyon.....	100
Üst Gövde Kuvveti.....	100
Orta Hattı Çaprazlama.....	101
Görsel Motor Beceriler	101
Görsel Algılama.....	101
Az Gören Çocuklar İçin Ergoterapi Uygulamaları	105
Sonuç	106

Bölüm 7

İşitme Yetersizliği Olan Çocuklar ve Odyolojik Bakış

Esra Yücel • Filiz Aslan • Hilal Burcu Özkan

Özet.....	109
Giriş.....	109
İşitme Kaybı ve Çocuk.....	110
Girdi.....	111
Çıktı.....	111
İşitme Kaybının Gelişimsel Etkileri.....	114
İşitme Kayıplı Çocukların Özel Eğitim İhtiyaçları.....	118
Çoklu Yetersizliği Olan Çocuklara Yaklaşım	120
Sonuç.....	122

Bölüm 8

Dil ve Konuşma Terapisi: Habilitasyon Perspektifi

Ayşen Köse • Ayşın Noyan Erbaş • Önal İncebay • Merve Dilbaz Gürsoy

Özet.....	127
Konuşma Bozukluğu	128
Dil Bozukluğu	129
İletişim Bozukluklarının Yaygınlığı.....	129
Konuşma	131
Motor Konuşma Bozuklukları.....	133
Dizartri.....	133
Fiziksel Özellikleri ve Algısal Konuşma Özelliklerini Dizartri Tipine Göre Ayırt Etme.....	134
Motor Konuşma Bozukluklarında Müdahale.....	136
Fasilitasyon Teknikleri	136
Kompansatuar Teknikler.....	136
Çevre Düzenlemesi	137

Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi	137
Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisinde Müdahale.....	138
Beslenme ve Yutma Bozuklukları.....	140
Beslenme ve Yutmanın Anatomi ve Fizyolojisi	140
Beslenme ve Yutmanın Epidemiyolojisi	141
Beslenme ve Yutma Bozukluklarının Sebepleri	141
Beslenme ve Yutma Bozukluklarında Değerlendirme	144
Klinik Beslenme ve Yutma Değerlendirmesi	145
Aletsel değerlendirme	145
Fiberoptik Endoskopik Yutma Çalışması (FEYÇ).....	145
Videofoskopik Yutma Çalışması (VFYÇ)	146
Diğer Aletsel Değerlendirmeler	146
Beslenme ve Yutma Bozukluklarına Müdahale.....	147
Sonuç	147

Bölüm 9

Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklarda Tıbbi Beslenme Tedavisi

Fatma Ilgaz

Özet.....	151
Gelişimsel Yetersizliği olan Çocuklarda Büyüme ve Vücut Kompozisyonu	152
Gelişimsel Yetersizliği olan Çocuklarda Büyüme ve Vücut Bileşimini Etkileyen Etmenler	153
Beslenme ile İlişkili Etmenler.....	154
Beslenme Harici Etmenler	156
Gelişimsel Yetersizliği olan Çocuklarda Enerji ve Besin Ögesi Gereksinimleri	157
Enerji Gereksinimi.....	157
Protein Gereksinimi.....	159
Sıvı Gereksinimi	159
Vitamin ve Mineral Gereksinimleri	159
Gelişimsel Yetersizliği olan Çocuklarda Beslenmenin Yönetimi	160
Oral Beslenme	160
Enteral Tüple Beslenme.....	161
Gelişimsel Yetersizliği olan Bebek, Çocuk ve Ergenlerde Sık Görülen Beslenme Sorunları ve Çözüm Önerileri	164
Gastroözofageal Reflü	164
Konstipasyon	164
Disfaji	165
Gelişimsel Yetersizliği olan Çocuklarda Beslenme Durumunun Değerlendirilmesi.....	168
Antropometrik Ölçümler	168
Vücut Bileşimi	170
Fizik Muayene ve Laboratuvar İncelemesi	171
Sonuç	172

Bölüm 10

Çocuk Diş Hekimliğinde Habilitasyon Uygulamaları

Elif Ballıkaya • Meryem Uzamış Tekçiçek

Özet.....	177
Giriş.....	178
Özel Bakım Gerektiren Çocuklarda Ağız Sağlığı ve Habilitasyon Uygulamaları.....	179
Konjenital Kalp Hastalıkları.....	179
Serebral Palsi.....	180
Kronik Böbrek Hastalığı.....	184
Otizm Spektrum Bozukluğu.....	185
Ektodermal Displazi.....	187
Ağız ve Diş Sağlığının Korunması.....	188
Diş Fırçalama.....	189
Sünger /Köpük Fırçalar.....	189
Klorheksidinli Gargara.....	190
Diş İpi Kullanımı.....	190
Ağız Çalkalama Suları.....	191
Ağız Hijyenini Kolaylaştıracak Pozisyonlar.....	192
Uyumu Arttırmak İçin Öneriler.....	192
Remineralizasyon Tedavileri.....	193
Sonuç.....	194

Bölüm 11

Pediyatrik Habilitasyonda Psikoloji Uygulamaları

Sait Uluç

Özet.....	197
Gelişimsel Psikopatoloji ve Re/Habilitasyon.....	198
Psikolojik Değerlendirme ve Re/Habilitasyon.....	202
Psikolojik Değerlendirme Alanları.....	202
Nöropsikolojik Değerlendirme.....	203
Zekâ Değerlendirmeleri.....	206
Uyuma Yönelik Davranışların Değerlendirilmesi.....	208
Gelişim İzleme Ölçekleri.....	208
Psikososyal Değerlendirmeler ve Kişilik Değerlendirmeleri.....	209
Sonuç.....	211

Bölüm 12**Toplum Sağlığı Hizmetleri İçinde Çocuklarda Habilitasyonun Yeri****Hilal Özcebe • Tülin Çoban**

Özet.....	215
Sağlıklı Olma ve Sağlık Hizmetleri.....	216
Sağlık Hizmetinin Boyutları.....	218
Koruyucu Sağlık Hizmetleri.....	219
Tedavi Hizmetleri.....	222
Rehabilitasyon Hizmetleri.....	222
İşlevsellik ve Önemi.....	223
Yeti Yitimi Olan Çocukların Sağlık Hizmetlerine Erişimde Karşılaştıkları Sorunlar.....	225
Yeti Yitimi Olan Çocuklara Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Yapılandırılması.....	226
Sonuç.....	230

